

Hoezo, betere bijen?

Het artikel 'Betere bijen met het doppenproject' in Bijen 7(10): 277-278 (1998) leverde een aantal reacties op. Het is niet bij iedereen goed gevallen. Toch moet het mogelijk zijn met elkaar te kunnen praten over veranderingen. Voor een goede discussie wil ik graag een aantal argumenten aandragen.

Emotionele discussies

Het artikel begint eigenlijk met de verkeerde titel. De aanhef van het artikel had beter kunnen zijn: Zacht-aardige bijen met het doppenproject. Want dat is wat het doppenproject wil bieden. De woorden 'betere bijen' veroorzaken discussies die vaak erg emotioneel zijn. De een voelt zich weggezet als een minder soort imker omdat hij niet aan koninginnenteelt doet. De carnica- of Buckfastliefhebber ziet zichzelf veroordeeld als een blinde rassenfanaat die zijn omgeving verpest met het inbrengen van een vreemd ras. Na dit soort discussies is het een stuk moeilijker geworden als vrienden uit elkaar te gaan. Hier wordt echter de verkeerde wedstrijd gespeeld. Het gaat niet over goed, beter, best. Het gaat over het maken van een keuze. Ieder mag kiezen wat hij wil, omdat hij zelf uitmaakt welke motieven voor hem belangrijk zijn. Wie bijen wil houden omdat het zo leuk is te kijken naar het bedrijvig af en aan vliegen van de bijen is evenzeer te respecteren als degene die met zijn bijen heel knap allerlei ingrepen kan doen, zoals een veger of een tussenaflegger maken, bevruchtungskastjes vullen en moeren zoeken. Het genoeg van het imker zijn, beleven we allemaal op onze eigen manier.

De huidige situatie

Wie in Nederland en heus niet alleen daar, raszuivere bijen wil houden is afhankelijk van KI of van een paringsstation. Dat geldt zowel voor Buckfastbijen en carnica's, als voor de inheemse zwarte bij. De importen van allerlei vreemde rassen zijn daar de oorzaak van. Wat dat betreft zitten we allemaal in hetzelfde schuitje. Carnica- en Buckfastimkers hebben hun paringsstations, maar voor de mellifera-imkers is iets dergelijks er helaas (nog?) niet. Deze situatie veroorzaakt de problemen in de discussies. Wie raszuivere bijen wil hebben en houden moet daar veel moeite voor doen want een gewone paring van de jonge moeder in het vrije veld leidt tot verlies van de ras-

zuiverheid. Maar iemand die al die moeite doet is daarmee nog geen betere imker. Hij verzet wel veel meer werk en hij heeft er meer voor over om met een bepaalde kwaliteit bijen te werken.

Wat is een goede imker?

Discussies over rassen gaan vaak gebukt onder de niet uitgesproken gedachte dat de imker die geen bijen heeft van een speciaal ras, eigenlijk een slechte imker is. Het is onjuist deze twee zaken aan elkaar te verbinden. Het kopen van moeren van een bijzonder ras tegen een hoge prijs heeft niets te maken met goed imkeren. Het is een kwestie van geld.

Imkeren is een moeilijk vak. Je bent afhankelijk van omstandigheden die je niet kunt beïnvloeden: het weer en daarmee de plantenwereld. De natuur varieert eeuwig en daarmee gedragen de bijenvolken zich telkens weer anders. Wie hier succesvol mee om weet te gaan, is een uitstekende imker. Het bijenras is een keuze, het volgen van de ontwikkeling van een bijenvolk is het echte imkeren. Dan kun je op het goede moment die ontwikkeling een extra zetje geven zodat de honingooft wat groter wordt. Lang niet iedereen heeft deze kunst in zijn vingers.

Daarnaast kent het imkeren ook imkertechische vaardigheden die je in meerdere of mindere mate kunt beheersen. Ook dat heeft niets te maken met het ras waarmee je werkt. Koninginnenteelt is zo'n technische vaardigheid die elke imker kan leren als hij of zij dat wil. Met het beheersen van imkertechische mogelijkheden ben je een betere imker, zoals een timmerman die perfect allerlei gecompliceerde houtverbindingen kan maken een betere timmerman is dan de timmerman die dit niet zo goed kan. Een goede imker kan met allerlei soorten bijen werken. Hij heeft zijn eigen redenen voor het maken van een bepaalde keuze.

Betere bijen

Het begrip 'betere bijen' is een relatief begrip. Het is niet voor iedereen hetzelfde. Wie veel last heeft van vandalisme vindt bijen die de vanden door hun agressiviteit op een afstand houden beter dan de zacht-aardige goedzakken die hun kast rustig omver laten gooien. De bestuivingsimker stelt andere eisen aan zijn bijen dan de imker die een handelje opzet in koninginnengelei. Toch is er wel iets te zeggen over

goed, beter, best. Niemand vindt het prettig om steken op te lopen. Als een imker op een dag bij tien volken moeren gaat zoeken en bijen gaat afslaan voor het maken van vegers en daarbij vijftien steken oploopt, heeft hij geen lastige bijen. Toch zal iedereen het prettiger vinden als dit niet gebeurt. De vraag is welke prijs je daarvoor wilt betalen. Wil je daarvoor al die moeite doen om raszuivere en daarmee vrijwel gegarandeerd zachtvaardige bijen te hebben? Die keus mag ieder voor zich maken.

In het doppenproject wordt gesproken van betere bijen. Men denkt daarbij dan vooral aan zachtvaardige bijen die deze eigenschap ook doorgeven aan hun nakomelingen. Het maakt daarbij niet uit van welk ras deze bijen zijn. Honingopbrengst komt op de tweede plaats. Het beter zijn van de bijen heeft te maken met het voorspelbaar doorgeven van erfelijke eigenschappen, met name zachtvaardigheid. Bij raszuivere bijen is beter te voorspellen welke erfelijke eigenschappen doorgegeven worden in de nakomelingen.

Bijen die passen bij ons klimaat

Een veel gehoord argument in de rassendiscussie is dat het beter is om bij de gewone inlandse bij te blijven, omdat deze zo goed aan ons klimaat zou zijn aangepast. Dat lijkt me een juist argument. Het is een onjuist argument als het tegelijk betekent dat geselecteerde bijen niet aangepast zouden zijn aan het klimaat. Wie de weerberichten op de TV volgt, ziet hoezeer het weer in Nederland een onderdeel is van het Europese weersysteem. Alle bijen van West-Europa zijn aangepast aan ons klimaat. Het probleem van niet aangepast zijn, zit niet in de herkomst van de bijen uit een bepaald gebied maar in de selectie. Door selectie kunnen bepaalde eigenschappen verloren gaan waardoor de aanpassing aan het klimaat verdwijnt. Een bijenvolk dat zozeer op het permanent hebben van een broednest is uitgeselecteerd dat het daardoor geen winterbroedstop meer kent, is niet meer aangepast aan ons klimaat. En last but not least: Wie weet nou eigenlijk hoe je duidelijk aan kunt geven dat de inlandse bij in deze beter scoort dan andere bijen?

Bijenziekten

Koninginnenteelt betekent contacten tussen allerlei bijenvolken met de imker als bemiddelaar. Met name het overbrengen van Amerikaans vuilbroed wordt daarbij gevreesd. Deze vrees is terecht. Amerikaans vuilbroed is een besmettelijke ziekte. Het komt regelmatig voor dat de oorzaak van een besmetting te herleiden is naar contacten via koninginnenteelt. Koninginnenteelt veroorzaakt echter geen Amerikaans

vuilbroed. Als de ziekte er eenmaal is, is koninginnenteelt een willige dienaar van de bacterie *Paenocillius larvae larvae*. Het is dus zaak sporenonderzoek te laten doen bij de ID-DLO om het begin van een besmetting op te sporen en verspreiding te voorkomen. Dat geldt voor elke imker, maar vooral voor imkers waarvan de bijenvolken veel contacten hebben met bijenvolken van andere imkers. Dat kan gebeuren wanneer imkers elkaar helpen en daarbij hun eigen gereedschappen gebruiken of bij reizen en koninginnenteelt.

De inlandse bij

Waarom proberen we niet iets te maken van onze inlandse bij? Enige jaren geleden is daarvoor een project opgezet en het is mij niet helemaal duidelijk waarom dat niet is doorgezet. Het grote probleem hierbij is dat er een grote inspanning geleverd moet worden om met deze bij resultaten te bereiken. Wie zal dat gaan doen? Er moet een controleerbaar paringsstation komen of er is KI nodig. Er moet met grote aantallen volken gewerkt worden om teeltkeuzen te kunnen maken en vervolgens de resultaten te controleren. De achterstand in selectieresultaat ten opzicht van Buckfast en carnica is erg groot. Het doppenproject wil niet wachten totdat ook met raszuivere mellifera's gewerkt kan worden. Als een aantal enthousiaste imkers zich gaat inzetten voor het telen van raszuivere mellifera's kan dat via het doppenproject zeker rekenen op een grote belangstelling van de imkers. Met Buckfastbijen en carnica's is het ook op deze manier gegaan. Enkele imkers zijn ermee begonnen, hebben hun collega's enthousiast gemaakt en meegewerkt aan teelt, selectie en verspreiding van deze bijen.

De bijenteeltorganisaties

In onze toch al zo verdeelde imkerswereld gaan emoties over de beste bijen als een splijtzwam werken en dat is wel het laatste wat we nodig hebben. De keerzijde is evenwel dat de echte liefhebbers hun eigen gang gaan en de aansluiting verliezen met de gewone imkers en hun organisatie. Door het doppenproject kan hier verandering in komen.

Rectificatie

In Bijen 7 (12): 343 (1998) staat een boekbespreking: 'Iconografie van de honingbij in de Lage Landen'. Onderaan staat een prijs vermeld van f 54,50. Dit moet echter f 39,50 zijn. Met excuses namens het Bijenhuisteam.